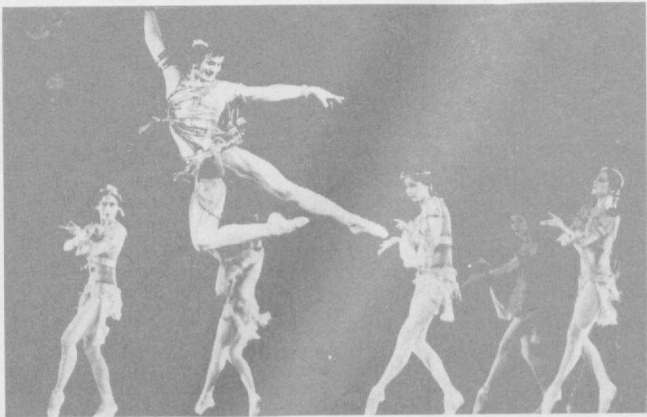

САНЪАТНИНГ МЎЪЖИЗАКОР ҚУДРАТИ

СССР ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИНИНГ «ҲИНД ДОСТОНИ» БАЛЕТИ ҲАҚИДА

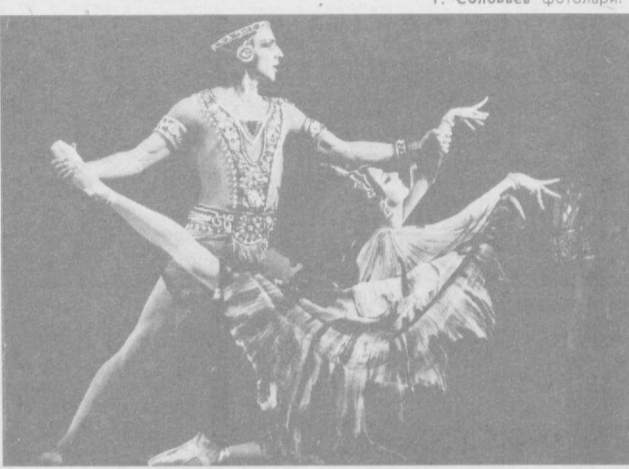

СУРАТЛАРДА: ССР Иттифоқи Катта театрининг «Ҳинд достони» балетидан сахналар. Г. Соловьев фотолари.

Юрий ГРИГОРОВИЧ: «ҲИНД ДОСТОНИ» — ҲАМКОРЛИГИМИЗ РАМЗИ

Мухбиримиз Ю. Казаченко Москвада ССР Иттифоқи Давлат академик Катта театри бош балетмейстери, СССР халқ артисти, Ленин мукофоти даурати Юрий Григорович билан учрашиб, «Ҳинд достони» балети устидан ишлар қандай борганлиги, Москва ва Тошкент хореография усталари ўртасидаги ижодий алоқалар ҳақида гапириб беришини сўради.

— Ижодий алоқаларимиз тобора кенгайиб ва мустақамлашиб боришти. — деб ҳикоят қилади Ю. Григорович. — Узро постановкчилар, ижрочилар алмашлаймиз, гастроль сафарлари уоштираемиз. «Ҳинд достони» балети ана шу ҳамкорлигимизнинг яна бир ёрқин самараси бўлди. Мен москвалик балетмейстерлар Ю. Скотт ва Ю. Папко билан Алишер Навоий номидаги театр сахнасида қўйилган «Афсоналар водийсида» спектаклини тайёрлашда ҳам қатнашган эдим. Тошкентдан кейин Улугбек Мусаевнинг балети постановкаси Москвада ҳам амалда оширилди. Бу асардаги ҳайси жиҳатлар Катта театр эътиборини жалб этди? Албатта ёш, истеъдодли ўзбек композиторининг музикаси ёрқин ва рангдор, профессионал жиҳатдан пухта. Шунингдек, Шароф Рашидов асарининг юксак пафоси, майин пластик жиҳатлари, образларининг ёрқин ва таъсирчанлиги ҳам эътиборни жалб этди. Бу асар ҳақидаги бизнинг юксак фикри-миз Москвада ҳам, Тошкентда ҳам томошабинлар томонидан қўллаб-қувватланган ва интиқдан беҳад мамнунимиз. Бу балетни биз икки марта Тошкент гастролларида олиб келдик. Москвада ҳам тез-тез намойиш этамиз. Ҳамиша томошабин балет қаҳрамонлари билан

бирга нафас олади. уларнинг тақдирини ҳаяжонга тушади, ҳар саҳнадан кейин халбатта қарсақлар янрайди. Театримиз репертуарида Тошкент ва Москва санъаткорларининг томонидан яратилган ана шундай спектакль борилигидан фахрланамиз. Шунингдек, бизнинг музикаси ҳам айтинчи мумкин, бундан кейин ҳам давом эттишига, хореографик санъаткорларининг, қардош маданиятларимизни ҳам уларга ҳам асар яхши таассурот қолдиришда.

ССР Иттифоқи Катта театри коллективни биргаликдаги ишнинг бундан кейин ҳам давом эттишига, хореографик санъаткорларининг, қардош маданиятларимизни ҳам уларга ҳам асар яхши таассурот қолдиришда.

Қалб кўшиғи

ССР Иттифоқи Бешинчи қўшиғи балетининг томоша қилган ҳар бир кишида теран умминининг туйғулари тасвирланган асар образлари кучли таассурот қолдиради. Негани, асардаги ҳар бир образнинг ўзинга хос гоийи мантиқи бор. Улар нафис шарқона музика, балериналарнинг жозибали ҳатти-ҳаракатлари орқали тасвир этиб берилган. Узьда нафис, гўзал туйғулари мужассамлаштирилган Наргис ва Бамбур муҳаббати чинакам севги ва садоқат кўшиғидир.

Большой театр санъаткорлари асарда ана шу улғуров, олижаноб туйғулари ўзларининг бетакрор санъатлари билан томошабинга тўлақонли етказишга муваффақ бўлишди. Постановкачи балетмейстер Ю. Папко «Ҳинд достони» балетини яратиш жараёнида Тошкентда бир неча марта бўлиб, театримиз фаолияти билан чуқур танишган, илгари бу асарни сахналаштирган Навоий театрининг ижодкорлари тажрибалир билан танишган эди. У 1981 йилинги охирида «Ҳинд достони» балетини Тошкентда ССР Халқлари дўстлиги саройида «Бу асар ўзининг теран умминининг концепцияси билан жуда кўп халқлар маънавий хазинасини бойитишга хизмат қилади» деган эди. Ҳа, дарҳақиқат бу асарда абдий навриси санъат — балет санъатининг бутун жозибаси, сехри ўз аксини топган. Шунинг таъкидлаш лозимики, Совет маданиятининг энг яхши анъаналарини давом

Чинакам санъат ҳақида янги нарсани кашф этишди. Навоийнинг доимо изланиш билан, фақатгина бадий формани кашф этиш эмас, балки энг муҳими, маъмуний кашф этиш билан боғлиқ бўлганлигига ҳақиқий аҳамият касб этди. Гоёси замонавий бўлиши билан бирга, халқнинг барча орзу-интилишларига мос бўлган, бугунги кунда инсон, бутун инсоният учун долзарб аҳамият касб этувчи нарсалар ҳақида сўз юритган асарнинг қиймати янада ортади.

Афсонавий сюжетга эга бўлган балет спектаклида сиёсий гоийи акс эттириши, шу билан бирга бу гоғ ҳамма учун тушунарли, аниқ, эстетик жиҳатдан бой бўлишини татминлаш осон эмас. Асардаги гуманистик фикр ёрқин соҳил йўналиш касб этиши, афсонавий сюжет фалсафий мушоҳада салмоғига эга бўлиши учун уни саҳнада ёрқин гавдалантирмоқ зарур эди.

ССР Иттифоқи Катта театри сахнасида қўйилган «Ҳинд достони» балети муаллифлари худди ана шунга муваффақ бўлганлар. Бу спектакль миллий адабиётларнинг бир-бирига узро самарали таъсири ва бир-бирини бойитишга ёрқин мисоллардан янридр.

Асарда ўзбек, ҳинд рақслари ва классик хореография техникасининг узвий бирик-тиридан халқларнинг ин-тернационал дўстлиги, уларнинг ер юзиди тинчликка интилиши гоёси ёрқин ифодаланган.

Шароф Рашидовнинг чуқур поэтик, оҳангдор, гўё хореография тилига ўтказишга мослаб ёзилган асарда «Ҳинд достони»дан илҳом

ЭЗГУЛИККА ЧОРЛОВЧИ АСАР

санъатини интернационалаштириш жараёни давом этаётган бир пайтда бугунги кун учун жуда муҳим ютуққа эришилди. Валетдаги хореографик ижро принципи тўла ўзини оқлаган. У янги изланишларга йўл очди, интернационалликни фақатгина асар руҳи, гоийи маъмуний эмас, балки кўп жиҳатдан унинг бадий формасида акс эттириш имкониятларини намоян қилди.

Ш. Рашидовнинг тўқтинлаштирилган, ҳаёжонли «Қашмир кўшиғи» асари Наргис ва Бамбурнинг оташин муҳаббати ҳақида, уларнинг бир-бирини садоқати, Бўрон (спектаклда Дурман) ва Хорудқа қарши кураши ҳақида ҳикоят қилади. Бўрон ва Хоруд кўз ўнгимизда барча тир-ки, яшнаб турган, соф ва олижаноб нарсаларнинг душманлиги бўлиб гавдаланади. Аммо ижодий даври мизмолари билан йўрилган атоқли совет сўз устаси ана шу оддий фактлар маъно доирасини ниҳоятда кенгайтиришга муваффақ бўлган. Бу

жаҳонда тинчликни сақлаш учун кураш партияси, халқимиз, планетамиздаги барча халқлар учун энг муҳим вазифа эканлиги ҳақидаги сўзлар янраган эди. «Ҳинд достони» ёрқин премьерасидан буён икки йилдан ортироқ вақт ўтди. Аммо биз кўриб

ҳам саҳна безаклари ҳам спектаклнинг монументал жаранглашига ҳисса қўшган. Асарнинг ана шу барча таркибий қисмлари яхлит ҳолда бир бутун бадий етук спектаклни вужудга келтирган. Гоҳида бир гуруҳ санъаткорлар томонидан яратилган асар бир маҳоратли ижодкор томонидан яратилгандек таассурот қолдиради. Биз спектаклда худди ана шундай ҳолини ҳис этамиз.

«Ҳинд достони» разолатга қарши жасоратли кураш лафоси билан сўғорилган. У халқлар ўртасида дўстликни мустақамлаш учун курашга руҳлантиради, абдий маънавий бойликлар бунёдкори, барҳаёт анъаналарини авайлаб сақловчи ва давом эттирувчи тинчликсевар халқларга чуқур хурмат уйғотади.

Балет унутилмас таассурот қолдириши бежиз эмас. Сўездлар саройидаги дастлабки спектаклларда иштирок этган, «Ҳинд достони»ни бу улкан саҳнада томоша қилган кишилар тўрт кун давомида тўла бўлган зални, томошабинларнинг давомли қарсақларини унутиши мумкин эмас. СССР Катта театрининг Тошкентдаги гастроллари, балет Халқлар дўстлиги саройи саҳнасида намойиш этилганлиги ва ҳаёжонли таассуротлар ҳам ёллимизда. Буларнинг ҳаммаси «Ҳинд достони» томошабинлар томонидан яхши қабул қилингани ва юксак баҳоланганлигини кўрсатмайдими? Халқ эътирофидан эса юксакроқ нарса йўқ.

Александр РИВНИН, профессор, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат ар-боби.

• Дил сўзлари ТИНЧЛИК ИШИГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Ҳар бир кишининг ўз севган китоблари, спектакллари, кинофильмлари бўлади. Улар бир умрга кишига ҳамроҳ бўлади. Едимда бор, болалигимда қўлга олиб Шароф Рашидовнинг «Қашмир

кўшиғи» асари тушиб қолганди. Наргис ва Бамбурнинг катта муҳаббати, бир-бирига садоқати ҳақида ҳикоят қилувчи бу шонрона асар қалбимда муҳралиб қолди. Бундан икки йил муқаддам мен ССР Итти-

фоқи Катта театри «Қашмир кўшиғини сахналаштирганини эшитиб, беҳад қувондим. Асар гўё янада қалбимга яқинроқ янгина маъмуний касб этгандек бўлиб туюлди. Москвалик балетини шахримиз

муҳими, у давримизнинг долзарб муаммоларига ҳамроҳанг. Эзгулик ва разолат азелдан бир-бирига душман. Бизнинг кунимизда эса халқларни даҳшатли уруш ҳақида қарши курашга чорлаш, бирлештириш жуда муҳим. Менин фикримча, «Ҳинд достони» спектакли эзгуликка чорловчи, ёвуз-

ликка қарши курашга ундовчи асар сифатида беҳад қимматлидир.

Н. МАННОПОВ, В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирик-мас бригадари, Социалистик Меҳнат Қармоқи, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутаты.

• ОЛТИ МИЛЛИОН ЙУЛЛАРИДА 26. ЧЎЛҚУВАРЛАР БИЛАН БИР САҒДА

Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институтининг пахта штаби Мирзачўл районидagi «Совет Россияси» совхозида жойлашган. Шу кунларда бу ер худди фронт штабининг эслатади. Ҳарбийлар бош штабининг армиянинг «мия»си дейишади. Бу ерда ҳам шу ўхшатиш жонзидир. Мирзачўл районидagi 3 та хўжалик — «Совет Россияси», «Тошкент», «Ўзбекистон» совхозларида 44 та бригадалар бўлиб пахта тегаятган 4 мингдан ортиқ студент-ешлар меҳнатини ташкил этиш, уларнинг иссиқ-совуғидан бохабар бўлиб туриш, ишдан кейинги бўш вақтларини қўнғилли ўтказишларини таъминлаш билан боғлиқ ҳамма масалалар шу ерда ҳал этилади.

Штаб ҳамма гавжум. Унинг эшигиндан одамлар мунтазам кириб-чиқиб турибди. Телефонлар дам ўтмай жинглидади. Штаб бошлиғи — институт партия комитетининг секретари Комил Юсупов, унинг ўринбосари, институт профессори, профессор Семёнович Агароняннинг кўни артаб соат 6 да бошланиб, кечкурун соат 12—12.30 ларда тугайди.

Биз штабга кириб борганимизда бу ўртоқлар штаб аъзолари билан бирга дастлабки беш кунлик яқунларини чиқариш билан оворэканлар. Хонага киришишигиз билан тўртда нисбат қилиб байроққа кўнгишга тушади. Буларни коллектив ўтган йилги пахта мавсумида Жиззах областидagi олий ўқув юрталари ва Мирзачўл районидagi коллективлар ўртасидаги социалистик мусобақа яқунлари бўйича қўлга киритган.

— Студент-ешларимиз бу йил ҳам пахтазорларда ўтган йилдагидек садоқат билан меҳнат қилиб, институтнинг шон-шаъратини янада юқори кўтаришга аҳд қилдилар. — деди биз билан саҳнада Комил Юсупович. — Бу ерга 7 октябрда кечини пайт этиб келдик. Маҳаллий раҳбарлар яхши кутиб олганлиги ва меҳнат қилишимиз учун зарур бўлган барча шароитларни тезкорлик билан муҳайё этганлари туфайли 8 октябр эрталабдан ёлпасига теримга тушиб кетиш имкони тугилди. Шундан кейин терим сўрватини ошира бориб, 13 октябрда кун бўйи терилган пахта 200 тоннага етказди. Ҳозир ана шу юқори сўрватни пайшайратганимиз йўқ.

Штабда бизга ҳар бир факультет, бригада ва студентнинг нормаси ёзилган рўйхатни кўрсатишди. Факультетлар, бригадалар ва студентларга социалистик мусобақа шартлари билан та-

• Фан-беш илликка ОММАБОП КИБЕРНЕТИКА

Эстониялик кибернетиклар ишлаб чиққан системани жорий этиш хизматида зотдек халқлар ва линияларини лойиҳалардаги меҳнат сарфиди ун баравар камайд. Улар ҳозирги замон ишлаб чиқаришининг турли шартларини баён қилиш учун математик негиз яратишга муваффақ бўлдилар. Бу негиз эзиқ-овқат саноатини, химия саноатини энгил саноатини барчасига ярайверади.

— Завод ёки фабриканинг ҳисоб маркази борлиги бугунги кунда ҳеч кимни ҳайратга солмайди, деди ечим авторларидан бири Ю. Прууден.— Лекин ҳар

филлар академияси ҳисоб техникаси ва автоматлаш тадқиқот институти билан Биргаликда Узро Иктисодий Ердам Кенгашига аъзо мамлакатлар учун машиналарнинг автоматлашган лойиҳалаш системаси тузилди. (ТАСС).

Редактор ўринбосари С. Б. ЕҒУБОВ

3 Тошкент бет. оқшоми

21 ОКТЯБРЬ, 1983 г.

